

ȘTIRI INEDITE PRIVIND TIPĂRIREA ȘI RĂSPÎNDIREA „MAGAZINULUI ISTORIC PENTRU DACIA” ÎN ȚĂRILE ROMÂNE

HORIA I. NESTORESCU

Noi informații aflate în documentele și corespondența vremii vin să întregescă datele pe care le avem despre editarea și răspîndirea uneia din primele reviste de istorie românești : *Magazin istoric pentru Dacia*.

„Vrednică clironoamă a soliei” *Arhivei românești* ieșene, care-și încheiase existența după numai două tomuri chiar în primul an de apariție a *Magazinului istoric* bucureștean, noua colecție de cronici, documente și inscripții, cărora li se adaugă numeroase studii originale, răspundea necesității imperioase a formării și dezvoltării conștiinței naționale din cea dintîi jumătate a secolului trecut. Este epoca în care istoriografiei i-a revenit menirea de a fi punctul de sprijin, cel mai puternic, în făurirea unei ideologii naționale, dezvoltînd originile poporului român și momentele de strălucire ale luptei sale pentru drepturile țării, pentru realizarea unirii tuturor românilor din cele trei provincii ale anticii Dacii.

Istoria era considerată de Bălcescu cea dintîi carte a unei nații¹. Atît el, cît și, înaintea sa, Mihail Kogălniceanu ori Florian Aaron arătau că „o nație fără istorie este un popor încă barbar”². *Religia suvenirurilor*, istoria, era necesară în acea epocă a renașterii naționale — și ea este la fel de necesară și astăzi — nu numai pentru cunoașterea trecutului de două milenii al poporului ; era necesară prezentului pentru a-l înțelege, în ea se vedea viitorul. „Românii — va scrie Bălcescu în programul *Magazinului istoric* — au trebuință astăzi să se întemeieze în patriotism și în curaj și să cîștige statornicie în caracter. Aceste rezultate credem că s-ar dobîndi cînd ei ar avea o bună istorie națională și cînd aceasta ar fi îndestul de răspîndită”³. „Dar — tot el constatare — ea zace încă supt praful cronicelor și documentelor contimporane. Nimeni

¹ N. Bălcescu, *Opere. Scrieri istorice, politice și economice*, ediție critică de G. Zane, t. I, part. I, București, Fundația pentru literatură, 1940, p. 101.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*. Același lucru îl spune și Fl. Aaron : „Trebuința de o astfel de istorie este atît de pipăită și atît de netăgăduită, încît o nație fără istoria patriei este ca pierdută întru celelalte nații, străină chiar în pămîntul său, necunosătoare de drumul pe care a umblat mai înainte și rătăcită în calea pe care a apucat acum” (Fl. Aaron, *Idee repede de istoria Prințipatului Țării Românești*, t. I, București, în tipografia lui I. Eliad, 1835, p. VI).

până acum nu s-a încumetat s-o dezgroape“⁴. Istoriile ce fuseseră scrise de un Gebhardi și Engel în nemțește, de Fotino în grecește, de Kogălniceanu în franțuzește și de Aaron în românește, cu excepția celei de Kogălniceanu, nu-l satisfac; ele „se aseamănă prea mult unele cu altele... nu ne-au dat decât biografia stăpînitorilor“⁵.

Obiectiv, chiar în prospectul noii colecții, Bălcescu se întreabă: „se cuvine să fim drepti și să nu osîndim fără de pricină pe bărbații cărora le sîntem datori respect și mulțumită, ci să întrebăm dacă ei puteau să facă altminterile în împrejurările în cari se aflau și dacă noi putem pretinde cu vreun drept să avem pînă acum o istorie, în adevăratul ei înțeles, despre patria noastră“⁶.

Răspunsul este clar, categoric: nu, și — explică Bălcescu — pricina este lipsa documentelor! Iată, așadar, și scopul exprimat în mod expres al noii colecții, un adevărat „magazin“ al izvoarelor istoriei românilor din deosebitele părți ale Daciei.

La Iași apăruse în 1840 și continua în 1845 *Arhiva românească*, editată de Mihail Kogălniceanu, iar peste munți, în Transilvania, Anton Kurz, „în societate cu mai mulți patrioți“, edita la Brașov în limba germană, începînd din 1844, un magazin pentru istoria, literatura și „toate memorabilitățile“ Transilvaniei⁷. Tot aici, la Sibiu, *Societatea pentru cunoașterea țării transilvane*, înființată în 1843, publică, începînd chiar din acest an, o „Arhivă“⁸. În fine, la Cluj, sub redacția contelui Iosef Kemény și a lui Ștefan Kovács de Nagy Ajtai, apărea în aceeași perioadă, în limba maghiară, un magazin de evenimente ale țării⁹.

Avînd colaborarea profesorului de filozofie în Colegiul național Sf. Sava din București, August Treboniu Laurian, „mai mult filolog decât istoric“¹⁰, Nicolae Bălcescu, care încă de pe băncile colegiului cerceta cu asiduitate vestigiile de glorie ale străbunilor datoare cronicarilor și care se făcuse deja cunoscut marelui public cu a sa *Putere armată* și prin *Comentariile* la bătălia de la Cosova, era, desigur, cel mai indicat a publica o „colosală“ colecție de documente¹¹.

O jumătate de veac mai tîrziu, Nicolae Iorga avea să scrie: „Se poate afirma că întăia oară un document intern bine îngrijit a ieșit de supt tipar în Muntenia la 1845“¹².

⁴ N. Bălcescu, *op. cit.*, p. 43.

⁵ *Ibidem*, p. 101.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Magazin für Geschichte, Literatur und alle Denk-und Merkwürdigkeiten Siebenbürgens*, Kronstadt, 1844/45, 1846/47, 1852, 1859—1860—61.

⁸ *Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde*, Hermanstadt, 1843—1941.

⁹ *Erdélyorszák története tára*.

¹⁰ G. Zane, *Note și materiale*, la N. Bălcescu, *Opere*, t. I, part. II, p. 206.

¹¹ „Il est le seul duquel les Valaques doivent attendre une bonne histoire de leur pays“ (M. Kogălniceanu, *Fragments tirés des chroniques Moldaves et Valaques...*, Iași, Au bureau de la feuille communale, 1842, p. XIII).

¹² N. Iorga, *Note critice asupra culegerilor de documente interne românești*, București, Sococ, 1903, p. 4.

Despre condițiile în care a fost editată această publicație se cunosc puține știri. *Magazinul istoric pentru Dacia* apare, cu o primă broșură, în iulie 1845¹³, după ce cu șase luni mai înainte *Prospectul* revistei fusese publicat în *Curierul românesc*¹⁴ de la București și *Foaia pentru minte, inimă și literatură*¹⁵ de la Brașov.

Cercetări ulterioare emit ipoteze, unele confirmate, asupra existenței mai multor ediții atât a *Prospectului*, cât și a unor numere ale revistei însăși. Problema trece dincolo de aspectul bibliografic; ea demonstrează larga răspândire de care s-a bucurat publicația printre locuitorii tuturor țărilor române.

În anul 1941 George Baiculescu descoperă și publică o foaie volantă pe care era tipărit *Prospectul*, cu spații rezervate prenumerației¹⁶. Așa cum este aflat în această foaie volantă, *Prospectul* conține unele deosebiri față de textele publicate în *Curierul* lui Heliade și *Foaia* lui Barițiu, fapt ce-l îndreptățește pe prof. Aurelian Sacerdoțeanu să se întrebe: „Să fi avut și prospectul două ediții?“, după ce descoperise unele deosebiri între două volume I și II ale *Magazinului istoric* ce consulta, astfel încât enunța ipoteza după care, „până la dova contrară, presupunem că numai t. I—II s-au bucurat de al doilea tiraj cu zaț nou, poate imediat după apariția celui dintâi“¹⁷.

Sîntem în măsură astăzi a răspunde la aceste chestiuni. Patru zile după apariția la București a *Prospectului*, August Treboniu Laurian și Nicolae Bălcescu se adresează la 12 ianuarie 1845 lui George Barițiu cu rugămintea de a le tipări la Brașov cîteva sute de exemplare din acesta pe foi volante. O parte urma să se distribuie în Transilvania o dată cu difuzarea *Gazetei* acestuia și alta, de 300 de exemplare, în Țara Românească și Moldova prin grija redactorilor. Totodată, Laurian și Bălcescu îl solicitau pe George Barițiu a insera, eventual comentat, textul *Prospectului* și în foaia literară ce acesta edita la Brașov.

Dar iată mai întîi textul integral al scrisorii :

„Domnule profesor !

Eu și prietinel Bălcescu am făcut o întreprindere care d-voastră puteți să o cunoașteți din aici alăturata înștiințare, și, pentru ca să se poată aduce la cunoștința și celorlalți români din părțile Transilvaniei și ale Ungariei, vă rugăm să aveți bunătate să ne tipăriți această înștiințare în tipografia Gazetei d-voastră după chipul următor. Hîrtia să fie de scris, mărimea a jumătate de coală, așa ca pe

¹³ „Foaie pentru minte, inimă și literatură“, Brașov, 8, nr. 29, 16 iul. 1845, p. 236 ; „Vestitorul românesc“, București, 9, nr. 60, 30 iul. 1845, p. 240.

¹⁴ „Curierul românesc“, București, 17, nr. 3, 8 ian. 1845, p. 11—12.

¹⁵ „Foaie pentru minte, inimă și literatură“, Brașov, 8, nr. 5, 29 ian. 1845, p. 33.

¹⁶ G. Baiculescu, „*Magazinul istoric pentru Dacia* în Ardeal, în „Arhiva românească“, București, 6, 1941, p. 381—388.

¹⁷ Aurelian Sacerdoțeanu, *Ceva despre „Magazinul istoric pentru Dacia” și publicațiile lui Laurian*, în „Arhiva românească“, București, 7, 1941, p. 356—360.

un quart să vie textul înștiințării, iar pe celălalt rubricile (cele însemnate cu blaiștișt pe aceasta) pentru subscrierea prenumeranților. Exemplare să se tipărească atâtea câte exemplare de gazetă obișnuiesc a se tipări, și trei sute (300) mai mult peste acestea. Acelea să binevoiți a le trimite cu Gazeta împreună la d.d. abonați, iar aceste trei sute din urmă să ni le trimiteți nouă la București. Cheltuiala tiparului să binevoiți a ni o face cunoscut totdeodată cu trimiterea exemplarelor și a o ridica prin o poliță adresată la o casă cunoscută d-voastră din București.

Domnul Eliade ne a tipărit-o și în Curierul românesc, precum puteți vedea din n-rul 3' al acestui an. Dacă socotiți și d-voastră de cuvîncios, puneți-o și în foaia literară. Și ne veți îndatora prea mult dacă veți adăuga și părerea d-voastră, care știm că nu poate să fie decît numai în favoarea acestei întreprinderi.

Nădăjdum în bunătatea d-voastră, rugîndu-ne că, dacă se poate, să nu întîrzieze tipărirea.

Al d-voastră,

PRIETINU
A. T. LAURIAN
PENTRU AMÎNDOI

București [1]845 ian[uarie] 12

P.S. Eu mă mir că încă n-am primit Gazeta d-voastră. Poate că părintele Bălășescu încă nu v-a înștiințat.

De cumva s-ar fi întîmplat aceasta, mă rog să nu mă uitați. Noi pătimim prea mult cu rigoarea cenzurei, care ne face să perdem încă la 6-7-8 numere pe an. Apoi și purtătorul poștii e foarte neregulat.

Eratele cele însemnate pe foaie să se îndrepteze pe ceea se va tipări. Adieu!"¹⁸.

Scrisoarea este redactată și scrisă de August Treboniu Laurian în numele său și al „prietinului Bălcescu” și semnată, după cum am văzut, numai de Laurian cu formula : „A. T. Laurian pentru amîndoi”.

George Barițiu publică *Prospectul* în nr. 5 din 29 ianuarie 1845 al *Foii pentru minte, inimă și literatură*, iar prezentarea solicitată de redactori în numărul din aceeași zi al *Gazetei de Transilvania*¹⁹.

Ediția, în ordine cronologică a doua, conține foarte puține modificări față de prima și numai privind numele unor persoane la care se pot adresa cei interesați pentru abonament. Este deci o reeditare a celei din *Curierul românesc*. George Barițiu tipărește *Prospectul* și pe foi volante, dar folosind

¹⁸ Biblioteca Academiei, ms. rom. nr. 996, f° 136—137v. Textul scrisorii s-a publicat și în: Cornelia Bodea, *Lupta românilor pentru unitatea națională 1834—1849*. București, Editura Academiei, 1967, p. 264—265.

¹⁹ „Gazeta de Transilvania”, Brașov, 8, nr. 9, 29 ian. 1845, p. 35

alt text, revizuit de autori. De altfel, Laurian și Bălcescu, în scrisoarea amintită, menționează în *post scriptum* „eratele cele însemnate pe foaie”, după care „să se îndrepteze pe ceea ce se va tipări”. Este clar deci că „eratele” conțineau tocmai modificările cunoscute nouă ce redactorii au adus textului *Prospectului* și după care s-au tipărit la Brașov acele foi volante. Singurul exemplar cunoscut din ele este cel completat de abonații din eparhia unită a Oradei și publicat de George Baiculescu în 1941. El reprezintă, în ordine cronologică, cea de-a treia ediție antumă.

A existat însă și o a patra ediție, apărută în timpul vieții autorului, mai puțin cunoscută, deși semnalată. Este, de fapt, o reproducere parțială a celei de-a treia pe coperta primei broșuri a *Magazinului istoric*, dovedind că redactorii o consideră pe aceasta definitivă.

Cele câteva constatări pe care le-am expus mai sus răspund, credem, întrebării de acum 25 de ani: „Să fi avut și prospectul două ediții?”. Răspunsul, de această dată documentat, este deci: da! Am văzut, totodată, și condițiile în care au apărut.

Vom încerca în cele ce urmează a răspunde și celei de-a doua întrebări.

Așa cum este redat și pe foaia de titlu, *Magazinul istoric pentru Dacia* apărea „cu tipariul Colegiului național”. Noi documente ne aduc unele amănunte.

La 19 aprilie 1845, deci la aproape 4 luni după apariția *Prospectului*, Andrei Adamovici, corectorul tipografiei Colegiului național, în urma unei cereri a „d. profesor Lauriani”, solicita Eforiei Școalelor naționale (de care aparținea direct amintita tipografie) încuviințarea de a tipări revista.

Iată textul integral al adresei :

N. 365

Priimit 19 april[ie] [1]845

**Cinstitei Eforii a Școalelor naționale
Corectorul tipografiei Colegiului**

Cu cinste am a da în cunoștința c[institei] Eforii că m-am învoit cu d. profesor Lauriani ca să-i tipăresc în această tipografie Magazinul istoric cu slova cicero, formatul in-octavo, 32 rînduri în tablă, în 1 000 exem[plare] cu cost pentru tipar fără hîrtie, lei 70 coala.

Dat fiind că această tipărire o fiie mai îndelungată vreme, nu s-a putut face socoteală ca să plătească costul tiparului jumătate înainte după formele cerute; pentru aceea s-a făcut învoială ca plata tiparului totdauna cu încheierea socotelilor anuale să se plătească ceea ce se va fi tipărit pînă aici. Plecat rog pe c[instita]

Eforie ca, de va găsi de cuvîntă această învoială, să binevoiască a-mi da voie a pune subț tipar această tipărire.

A. ADAMOVIĆI

Nr. 2
Anul 1845, aprilie 19
București

[Rezoluție:] *Priimită învoiala despre celelalte condiții, iar costul tiparului să se plătească la sfîrșitul fiecărui semestru*²⁰.

Este interesant de relevat faptul, deși nu posedăm cererea originală, că Laurian *singur* se adresează tipografiei pentru îndeplinirea formalităților legate de tipărirea revistei.

Adresa corectorului tipografiei către Eforia Școalelor naționale, cît și răspunsul acesteia²¹ ne dau însă un amănunt esențial: *tirajul*. Propunîndu-se un studiu despre răspîndirea publicației, e de la sine înțeles că volumul difuzării este determinat tocmai de acest număr dat de exemplare. Cu cinci ani mai înainte, de pildă, *Arhiva românească*, revistă ce tipărise la Iași Mihail Kogălniceanu în numai două volume, la un interval de 5 ani, cunoscuse un tiraj „de o stuă de exemplare, din care mai mult de jumătate se împart gratis”²². Orice comentariu cred că este de prisos! De altfel, cum vom vedea mai jos, și acest tiraj de 1 000 de exemplare se va dovedi, în scurt timp, insuficient, necesitînd ulterior sporirea lui și, pentru unele broșuri deja apărute, reeditarea acestora.

O lună mai tîrziu, la 6 mai 1845, Eforia Școalelor naționale comunica corectorului tipografiei Colegiului național aprobarea sa²³.

Corespondența A. T. Laurian—G. Barițiu și „o listă de lucrările ce s-au urmat în tipografia colegiului”²⁴ ne permit a stabili cu exactitate data la care a fost tipărită și difuzată fiecare broșură. Ca fapt divers se poate menționa că pentru perioada ianuarie 1847 — aprilie 1848 putem ști și cine sînt lucră-

²⁰ Arh. st. Buc., *Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, Țara Românească*, dos. 1781/1844, f° 86.

²¹ Iată textul integral al acestuia :

Către corectorul Tipografii
N. 520, mai 6, [1]845

Priimită este învoiala ce d[umneata] ai făcut cu dl. profesor Laurian ca să se tipărească la această tipografie „Magazinul istoric” în o mie de exemplare cu prețul lei șapte zeci coala fără hîrtie, precum se face cunoscut pe alăturat raport nr. 2. Și cît despre celelalte condiții ce pune d-lui în lucrare cu învoială, iar costul tiparului să se plătească la sfîrșitul fiecărui semestru.

(Arh. st. Buc., *Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, Țara Românească*, dos. 1781/1844, f° 87).

²² „Arhiva românească”, Iași 2, 1845, p. VIII.

²³ Vezi nota nr. 21.

²⁴ Arh. st. Buc., *Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, Țara Românească*, dos. 1495/1846, f° 52 și urm.

torii care au tipărit-o : zețarii Petre Jordan, A. Albeanu și At. Grandașil și drugarii D. Vasile și George Popovici.

Revista apare — dacă facem abstracție de continuarea ei sub același nume, după revoluție, numai în redacția lui A. T. Laurian — în perioada iulie 1845—aprilie 1848, cu un total de 30 de numere (broșuri), grupate în 5 tomuri²⁵.

Arătam să tirajul de 1 000 de exemplare se va dovedi în foarte scurt timp insuficient. În ianuarie 1846 deci, la numai 6 luni de la apariția primului număr (în total apăruseră 6, adică un tom), Laurian îi scria lui Barițiu : „Îndată ce se isprăvește această a 2-a broșură a tom[ului] al II[-lea], noi *retipărim* (subl. ns. — H. N.) broșura 1 a tom[ului] I. Deci încă puțină răbdare și mulțumim pe toți“²⁶. Această scrisoare, purtând data de 14 ianuarie 1846, ne aduce prima mărturie documentară care confirmă ipoteza reeditării unor broșuri.

În martie 1846 nu o retipărise, dar scria că „pînă la paști iese și nr. 1, tom[ul] I“²⁷. Într-adevăr, la 22 mai 1846 Laurian îi putea comunica lui Barițiu : „Acum vă trimițu prin d. Ghipie un pachet mai măricel coprinzînd 160 exemplare nr. 1, tom[ul] I... Acum socotesc că veți avea destule esemplare din nr. 1, tom[ul] I“²⁸. Și la sfîrșitul lunii iunie întreba din nou : „Ați mulțumit pe toți cu n-rul 1, tom[ul] I ?“²⁹.

În toată corespondența A. T. Laurian—G. Barițiu nu există nici o mențiune privitoare la reeditarea altor broșuri decît a numărului 1 din tomul I. De altfel, aparent cel puțin, nici nu mai era nevoie de o reeditare din moment ce încă din ianuarie 1846 se constata că tirajul este insuficient. Avem informații, cel puțin pentru anii 1846—1848 deci, tomurile II—V, confirmate acum documentar de sporirea tirajului cu 50⁰/. Pe coperta broșurii a 6-a a tomului I se scria : „Astfel, acum, din 1 500 esemplare ce s-au împărțit...“. De asemenea, „lista de lucrările ce s-au urmat în tipografia Colegiului“ înregistrează și ea lună de lună, începînd din ianuarie 1847, tipărirea revistei în 1 500 de exemplare.

²⁵ În primul an de existență, 1845, tomul I apare cu 6 broșuri, publicate în cel de-al doilea semestru. Anul următor, 1846, se tipăresc două tomuri, după cum urmează : tomul al II-lea — iulie-august (broșura 1 — ianuarie, broșura a 2-a — martie, broșura a 3-a — aprilie, broșura a 4-a — mai, broșurile 5 și 6 — august 1846) și tomul al III-lea — noiembrie (broșurile 1—4) și decembrie 1846 (broșurile 5 și 6). În anul următor, 1847, nu se tipăresc, așa cum se proiectase, două tomuri ; tomul al IV-lea, început în ianuarie 1847, din cauza lipsei de hîrtie pierdută în focul care a izbucnit în Bucureștiul acestui an, se realizează cu multă întîrziere, ultima broșură ieșind de sub tipar abia în octombrie 1847 (broșura 1 — ianuarie, broșura a 2-a — martie, broșura a 3-a — mai-iulie, broșurile 4 și 5 — septembrie, broșura a 6-a — octombrie 1847). În fine, ultimul tom, cel de-al V-lea, din această cauză, nu mai este tipărit integral în 1847 ; început în octombrie 1847, este terminat abia în aprilie 1848.

²⁶ Biblioteca Academiei, ms. rom. nr. 996, f° 138—138v

²⁷ Ibidem, f° 142.

²⁸ Ibidem, f° 144.

²⁹ Ibidem, f° 146.

Mai mult, P. P. Panaitescu în 1928³⁰ și, după d-sa, G. Zane în 1940³¹ citează și existența unui extras din *Magazinul istoric pentru Dacia*, cuprinzând scrierea-program a acestuia: *Cuvînt preliminar despre izvoarele istoriei românilor* de Nicolae Bălcescu. Nu am văzut acest exemplar; aceeași mențiune o face și Andrei Rusu în bibliografia ce o publică în 1960³². Cu sau fără existența acestui extras este cert însă că, datorită cerințelor mult mai mari decît cele mai optimiste prevederi ale redactorilor, s-a simțit nevoia de a republica unele materiale de bază ale *Magazinului istoric*. Apar astfel în 1846—1847 și cele două volume de *Cronici*, precedate de scrierile lui Bălcescu și Laurian, cele mai solicitate, din broșura 1 a tomului I³³.

Și, totuși, din studiul a numai cîtorva exemplare din tomul I³⁴ rezultă clar unele diferențe de zaț. Comparînd caracterul și tăietura literelor între-

³⁰ N. Bălcescu, *Patru studii istorice*, editate și însoțite de o schiță biografică și bibliografică de P. P. Panaitescu, București, Cartea românească, 1928, p. 16.

³¹ Idem, *Opere, Scrieri istorice, politice și economice*, ediție critică... de G. Zane, t. I, part. a 2-a. București, Fundația pentru literatură, 1940, p. 199.

³² Bălcescu, *Opere alese*, ediție îngrijită de Andrei Rusu, București, vol. II, E.S.P.L.A., 1960, p. 451.

³³ A. Treb. Laurian și N. Bălcescu, *Cronicarii Țării Românești*, tom. I. București, 1846, p. 1—82.

³⁴ În analiza efectuată am folosit 45 de exemplare din „Magazinul istoric”, numerotate de la A la AT, după cum urmează:

- A. Biblioteca autorului.
- B. Biblioteca Centrală de Stat, P.I.2076.
- C. Biblioteca Academiei, II.100995.
- D. Ibidem, P.I.9840 (114 D.P.1/1950).
- E. Biblioteca Institutului de istorie „N. Iorga” al Academiei (inv. 9899).
- F. Biblioteca Arhivelor statului din București.
- G. Biblioteca personală a cercetătorului C. Șerban.
- H. Biblioteca centrală universitară din București, P.II.360 („94”).
- I. Biblioteca Facultății de istorie din București (ex-libris Dobrovitz).
- J. Biblioteca centrală universitară din București, P.II.360 („LM”).
- K. Ibidem, P.II.360 („FUC.I”).
- L. Ibidem, P.II.360 (ex-libris T. Maiorescu).
- M. Biblioteca regională Ploiești (inv. 175055).
- N. Biblioteca Centrală de Stat, II.54641.
- O. Biblioteca Muzeului de istorie a Orașului București (ex-libris Butculescu).
- P. Ibidem, (ex-libris Constantin C. Brătianu).
- Q. Biblioteca Academiei, P.I.9840 (ex-libris Mitropolia Moldovei și Sucevei).
- R. Biblioteca Episcopiei ortodoxe Buzău (ex-libris Alex. Raicu).
- S. Biblioteca Facultății de filologie din București (ex-libris N. Ionescu).
- T. Biblioteca regională Argeș (ex-libris P. T. Dobrescu).
- U. Ibidem, (ex-libris Biblioteca Liceului „I. C. Brătianu” — Pitești).
- V. Biblioteca regională Oltenia (ex-libris Biblioteca Lăcusteanu — Caracal).
- W. Biblioteca centrală universitară din Timișoara (ex-libris Bibl. Alba-Iulia).
- X. Ibidem (inv. 22697).
- Y. Ibidem, 89835 (ex-libris G. Petru Merișescu).
- Z. Biblioteca centrală universitară din Cluj (ex-libris Erdélyi muzeum).
- AB. Biblioteca Arhivelor statului Oltenia (ex-libris I. A. Demetrescu).
- AC. Biblioteca centrală pedagogică din București (ex-libris Racovicescu).
- AD. Biblioteca personală a profesorului D. Simonescu.
- AE. Biblioteca personală a cercetătorului Corneliu Dima-Drăgan

buințate la tipărirea acestora, s-a constatat, de pildă, folosirea parțială în unele exemplare a unor caractere latine pentru litere culese în celelalte exemplare cu caractere chirilice. Este cazul înlocuirii literelor chirilice „Ф” și „А” cu corespondentele lor latine „F” și „A”, iar pe de altă parte a unei tăieturi diferite a literelor „A” și „U” respectiv cu „H” și „U”; de asemenea, semnul „III” este înlocuit prin grupul „III”³⁵. Cum trecerea pentru aceste litere de la caracterul chirilic la cel latin se face începând cu broșura 1 a tomului al III-lea, apărută în noiembrie 1846³⁶, rezultă clar că respectivele coale au fost *retipărite* către sfârșitul anului 1846, cel mai devreme în luna noiembrie 1846.

Analiza greșelilor de tipar și a corectării lor în unele exemplare ne-a condus și la stabilirea unor ediții ulterioare datelor de apariție îndeobște cunoscute ale tomurilor respective³⁷. Este de remarcat și faptul că unele exemplare, cu majoritatea greșelilor de tipar corectate, nici nu mai conțin erată. Ele aparțin toate edițiilor care folosesc caracterele de litere latine menționate mai sus.

În sprijinul ipotezei prof. Aurelian Sacerdoțeanu de acum 25 de ani privind reeditarea unor broșuri ale *Magazinului istoric* pledează și constatarea unor diferențe în așezarea textului în pagină. Zețarul, făcând o nouă culegere a textului, nu a mai reușit ca în cele 32 de rînduri ale paginii să

AF. Biblioteca Muzeului regional de istorie Argeș (ex-libris A. Simu).

AG. Biblioteca Muzeului Golești (inv. 328).

AH. Ibidem (inv. 212).

AI. Ibidem (ex-libris E. Theodorian).

AJ. Biblioteca orașenească Sibiu (ex-libris Petra Petrescu).

AK. Biblioteca raională Arad (ex-libris Bibl. A. D. Xenopol).

AL. Biblioteca regională Banat (ex-libris Simione Anton Galbinescu).

AM. Biblioteca regională Iași (ex-libris Ion Bucuța).

AN. Biblioteca regională Crișana (inv. 201612).

AO. Ibidem, (inv. 201612, legat împreună cu AN).

AP. Ibidem, (inv. 201612, legat împreună cu AN și AO).

AQ. Biblioteca Episcopiei ortodoxe Oradea (ex-libris Romulus N. Iliescu).

AR. Biblioteca Institutului de istorie din Cluj (ex-libris D. Andon).

AS. Ibidem, (ex-libris I. Moga).

AT. Biblioteca Facultății de istorie din București, P.I.5.

Alte exemplare, dispersate, văzute : Biblioteca personală a cercetătorului S. Voinescu — Argeș (ex-libris C. Jonegra, Condesscu, C. Dobrescu — Argeș), Biblioteca Arhivelor statului, filiala Rîmnicu-Vîlcii, Biblioteca Episcopiei ortodoxe a Rîmnicului și Argeșului, Biblioteca raională Rîmnicu-Vîlcii (ex-libris C. Popescu), Biblioteca personală a cercetătorului M. Ciorcan-Craiova (ex-libris Pr. S. Luchian).

³⁵ Se pot menționa în acest sens, de pildă, exemplarele V, AB, AE, AH și AI (p. 83—411), exemplarele C și J (p. 83—154) și exemplarul P (p. 83—210) ca fiind, cert, ediții ulterioare, aproximativ de la sfârșitul anului 1846 și începutul anului 1847, întrucât folosesc caracterele de litere „F”, „A”, „H” și „U” și grupul „III” și al exemplarelor AB (p. 1—64) și AL (p. 1—192).

³⁶ Vezi nota nr. 25.

³⁷ Erata tomului I semnaleză un număr de 28 de greșeli de tipar dispuse în 12 din cele 53 de coli ale tomului. Cu toate acestea, numai 4 dintre exemplarele studiate nu conțin îndreptări ale greșelilor semnleză în erată (exemplarele F, G, AS și AT); dintre celelalte, 5 au între 18 și 20 de greșeli corectate (exemplarele V, AB, AE, AH și AI), 9 au între 10 și 11 greșeli îndreptate, iar alte 4 au peste 5 greșeli corectate.

includă același text ca în cel tipărit anterior (și după care, probabil, culegea), fapt dovedit de *incipitul și desinitul* fiecărei pagini. Există, după compararea exemplarelor studiate ale *Magazinului istoric* două tipuri de zaț, deci două ediții³⁸.

Cu toate acestea nu ne putem opri la a considera că *Magazinul istoric* a avut numai două ediții, întrucât, la exemplare care aparțin aceluiași tip de zaț, unele greșeli de tipar sînt corectate, altele nu, unele litere sînt culese cu caractere latine, altele cu caractere chirilice etc. Toate acestea pledează pentru existența mai multor ediții, pentru unele broșuri trei sau chiar patru.

Același lucru se poate afirma și despre exemplarele tomului al II-lea, unde constatăm, de asemenea, mai multe reeditări, fie cu caractere chirilice pentru literele menționate mai sus, fie cu caractere latine.

O a doua observație care se impune este aceea a folosirii concomitente a zațurilor destinate *Cronicarilor Țării Românești*, tipăriți în 1846, pentru unele scrieri publicate în *Magazinul istoric*, schimbîndu-se, evident, rîndul cu numărul paginii și al colii.

Partea a doua a studiului nostru este consacrată răspîndirii *Magazinului istoric pentru Dacia* în cele trei țări române reunite — la acea vreme simbolic — de propiul său nume: Țara Românească, Moldova și Transilvania.

Fiind editat la București, vom începe cu Țara Românească, unde, de altfel, cunoaște și cea mai largă răspîndire. Nu posedăm însă date decît integral pentru București și parțial pentru restul principatului.

În capitala țării, tipografia Colegiului național, unde se tipărea revista, ținea la zi un registru în care sînt inserate numele tuturor abonaților de aici și în rubricile căruia aceștia semnau de ridicarea fiecărei broșuri și a achitării prețului tomului la sfîrșitul semestrului.

De existența acestui registru se știa încă din 1845, cînd *Vestitorul românesc* publica o înștiințare, desigur la cererea redactorilor, avizînd abonații „a insera în lista³⁹ ce se ținea acolo mahalaua în care locuiesc”⁴⁰. Și ulterior se amintește de o astfel de listă, cînd — în scopul rentabilizării revistei — redactorii publicau pe însăși coperta unora din broșurile tomurilor IV și V chemarea adresată „colectanților”: „Domnii colectanți cari încă n-au trimis la redacție numele abonaților — după înștiințarea făcută cu tomurile din urmă — sînt

³⁸ Drept bază de comparație luăm exemplarul folosit de prof. Aurelia Sacerdoțeanu, adică exemplarul de la Arhivele statului din București (ex. F), care nu are nici o greșeală de tipar corectată și nu conține literele latine menționate mai sus. Aceasta ne permite să presupunem că ne aflăm în fața exemplarului ediției princeps. Un calcul statistic acordă zațului folosit de acest exemplar aproape 70% din totalul volumelor studiate. În considerarea acestui tip de zaț (cu desinitul primei pagini „care toate țintea a-i robi”) pledează și faptul că celelalte trei exemplare fără nici o greșeală corectată aparțin tot acestui tip de zaț.

³⁹ Sublinierea noastră.

⁴⁰ „Vestitorul românesc”, București, 9, nr. 60, 30 iul. 1845, p. 240.

rugați să binevoiască a grăbi cu aceasta, ca să se poată face listă din vreme, spre a se tipări negreșit cu broșura 1, tomul 6⁴¹.

Departate de a fi o înșiruire de nume și cifre, lista abonaților ținută de tipografia Colegiului național ne permite ample investigații asupra mediului social bucureștean în care pătrundea revista și, o dată cu aceasta, ideile progresiste ale redactorilor ^{41a}.

Nu fără interes va fi din acest punct de vedere, o privire, chiar și fugitivă, asupra influenței exercitate de revistă în unele din păturile sociale în care pătrundea, căci, după cum vom vedea, numeroși abonați ai săi vor fi găsiți în primele rînduri ale participanților la revoluția din 1848. Și acest fapt nu este o simplă coincidență.

Un tabel întocmit cu datele furnizate de listă ne oferă următoarea imagine statistică asupra difuzării revistei în orașul București între anii 1846 și 1848 :

Tomu.	Anul apariției	Numărul abonaților		Numărul abonamentelor						
			Din care abonați noi	Total	Primate		Ne ridicate	Achitate		Ne achitate
					nr.	%		nr.	%	
II	1846	284	—	402	304	73,1	98	288	94,7	16
III	1846	221	6	359	273	76,0	86	239	87,5	34
IV	1847	183	4	283	232	81,9	51	213	92,4	19
V	1847/1848	173	13	273	205	75,0	68	174	84,7	31

Precum se observă, sînt și abonați care primeau mai mult de un exemplar din revistă. De pildă, în anul 1846, din cei 28 de abonați cu mai mult de un abonament, 15 persoane aveau 2 abonamente (printre aceștia marele logofăt Iordache Florescu, Alecu Racoviță, Take Golescu, maiorul Burelly, drago-manul consulatului rusesc Katov, maiorul Ștefan Stoica, preotul profesor Dionisie ș.a.) 4 persoane cu 3 abonamente (maiorul Ștefan Vlădoianu, Radu Golescu, Mihail Bîțcoveanu și Nicolae Apolonie). Dintre ceilalți, C. N. Brăiloiu, mult timp profesor de drept și procuror, în acest an deputat de Gorj, și ecleziarhul Nichifor Comăneanu de la Mitropolie cu 5 exemplare; ecleziarhul

⁴¹ Tomul al VI-lea nu a mai apărut.

^{41a} Lista anului 1846 a fost publicată, după ținerea comunicării noastre (17 martie 1967), de Augustin Z. N. Pop (*Abonații la „Magazinul istoric pentru Dacia”* în „Luceafărul”, 10, nr. 18, 6 mai 1967).

Ioanichie Dideșteanu, tot de la Mitropolie, și librarul Romanov cu 10 exemplare ; aghiotantul domnitorului, căpitanul C. N. Villara, cu 12 exemplare și, în fine, Ștefan Golescu, pe atunci cilen la Curtea apelativă, fratele său Nicolae Golescu, directorul Departamentului Treburilor din Lăuntru, și I. A. Filipescu, supleant la Înaltul Divan, cu câte 15 exemplare. Parucicul Sămeșescu, casierul polcului I din miliție, avea de asemenea 18 abonamente, ceea ce lasă să se întrevadă o difuzare organizată în rîndul ofițerilor și subofițerilor oștirii.

Evoluția abonamentelor, privită în decursul existenței revistei, înregistrează — și nu numai în orașul București — o oarecare scădere : astfel, în mai puțin de 3 ani, numărul abonaților scade cu 32⁰/₀, iar al abonamentelor cu 44⁰/₀.

Cine sînt abonații ? În ce medii sociale s-a difuzat revista ?

Există patru categorii principale de cititori ai *Magazinului istoric* : intelectualii (profesorii, funcționarii, profesiunile libere etc.), militarii, preoții și negustorii.

Iată, de pildă, o statistică făcută în rîndul celor 307 abonați din anii 1846—1848. Avînd în vedere principalele compartimente ale aparatului de stat, constatăm că numărul cel mai mare de abonamente se realizează la departamentele : *Dreptății* (inclusiv instanțele judiciare) — 51 de abonați ; *Visterie*, 18 abonați (este evidentă aici propaganda făcută de cei doi frați ai redactorului Bălcescu, Costache, șef de masă, și Barbu, scriitor, ambii funcționari ai acestui departament) ; *Treburilor din Lăuntru*, 17 abonați ; *Secretariatul Statului*, 16 abonați ; *Credinței* (inclusiv Mitropolia), 17 abonați, etc.

Oglînda pătrunderii revistei în diferite medii sociale ne-o poate da însă o statistică pe ocupații, meserii, profesiuni. Am încercat să ilustrăm și acest aspect și, în parte, am reușit.

Din cei peste 200 de abonați cărora le-am putut preciza funcțiile, 62 (adică 28,2⁰/₀) sînt *mici funcționari* (31 „scriitori“, 10 grefieri și ajutori de grefier, 6 registratori, 2 secretari, 2 vătăfi de aprozi, 1 zețar etc.), 28 au funcții de la *ajutor-șef masă* la *ajutor-șef secție* (11 ajutori-șef masă, 8 șef-masă, 4 ajutori-șef secție etc.), 22 sînt *înalți funcționari, miniștri, șefi ai unor instituții centrale* (marele vornic Barbu Știrbei, ministrul din Lăuntru, marele logofăt Emanoil Florescu, șeful Departamentului Credinței, marele logofăt Manoil Băleanu, secretarul statului, marele logofăt Ioan Cîmpineanu, șeful Obștescului Control al Statului, marele logofăt Iancu Manu, șeful Poliției Capitalei, marele logofăt Ioan Otetelișanu, prezidentul Sfatului orășenesc al capitalei), 48 sînt intelectuali (magistrați, ingineri, doctori, avocați, profesori).

Numai 6 din cei 25 de profesori ai Colegiului național Sf. Sava erau abonați. Printre aceștia : Simeon Marcovici, profesor de retorică, George Ioanid, profesor de limba „elinească“, George Hill, profesor de limba latină, Ștefan Ferichid, profesor de drept civil, Alexandru Zotu, profesor la clasele începătoare de la Școala de la Biserica Amzei. Mai întîlnim doi din profesorii Seminarului Mitropoliei, Preotul Dionisie și Ioan Penescu, un profesor Ion Cordia, locuind în casele lui Cîmpineanu de pe Podul Mogoșoaiei, dar trecut în *Alma-*

nahul Statului ca „profesor II“ la școala din Ploiești, un altul, Răducanu Burdeanu, la Cîmpulung și, în fine, abia în lista tomului al V-lea, profesorul de istorie universală Vasile Maiorescu. Numărul abonaților este, evident, mic pentru o instituție de învățământ, dar, probabil, mulți dintre profesori primeau gratuit exemplare din revistă, avînd în vedere că unul dintre redactori era el însuși profesor aici, iar revista se tipărea în tipografia Colegiului.

21 de abonați sînt mari boieri, deputați în Obșteasca Adunare sau cileni pe la diferite instanțe judiciare superioare; printre aceștia notăm pe vornicul Grigore Cantacuzino, fratele său Constantin Cantacuzino, viitorul caimacam de la 1848, marele logofăt Constantin Herescu, marele logofăt Iordache Florescu, ața Iordache Dedulescu, postelnicul Ștefan Golescu, marele logofăt Alecu Racoviță, marele logofăt Iorgu Văcărescu, marele vornic Nicolae Băleanu și alții.

Precum se observă, ponderea în numărul total al abonaților o au micii slujbași și intelectualitatea, aceasta din urmă poate într-o măsură mai mică decît ne-am fi așteptat.

Revista cunoaște, de asemenea, o largă răspîndire printre ofițerii și subofițerii din miliția ostășească, poate și unde unul dintre redactori a fost el însuși în cadrele armatei cu cîtva timp în urmă. Din cei 40 de abonați, unul are grad de *colonel* (Ioan Voinescu I, dejurnii ștab ofițer), 8 de *maior* (Ioan Florescu, N. I. Lahovari, Nicolae Bibescu, aghiotanți domnești, Ștefan Stoica, șeful secției a 3-a de la Dejurstvă, Grigore Lăcuseanu, comandantul batalionului al 2-lea din polcul 1, Ștefan Vlădoianu, comandant de divizion, I. Burrelly, directorul Carantinei Călărașului ș.a.), 6 de *căpitan* (C. N. Villara, aghiotant domnesc, Ioan Cornescu, aghiotantul șefului oștirii, Alecu Perdicaru, șeful secției a 2-a a Dejurstvei, Nicolae Pleșoianu, comandirul roatei a 5-a din polcul 1 ș.a.), 11 aveau grad de *parucic*, 5 de *praporcic* și 9 de *iuncăr*.

Preoții au fost, la rîndul lor, printre cei care au sprijinit mult publicația. Din cei 92 de preoți și funcționari ai Departamentului Credinței, aflați în București, 14 aveau abonament. Și printre aceștia sînt numeroși acei cu 2, 5 sau 10 abonamente.

De altfel, remarcăm în mod deosebit că Departamentul Credinței, printr-o adresă trimisă în anul 1846 către toți egumenii mănăstirilor, le-a recomandat acestora să se aboneze la *Magazinul istoric*. Posedăm în acest sens o întinsă corespondență privind „împărțirea pe la mînăstiri a... *Magazin[ului] istoric pentru Dacia*“. În acest an, 1846, sînt expediate cîte 1—3 exemplare din tomurile I—II, iar în primăvara anului 1848 din tomurile III—IV. Mănăstirile erau grupate în trei „clasuri“: celor din „clasul I“ (Mărgineni, Mihai-Vodă) li se trimiteau cîte 3 exemplare, celor din al 2-lea „clas“ (Comana, Brîncoveni) cîte 2 exemplare, iar celor din „clasul“ al 3-lea (Sadova, Rîmnic, Brad, Hotare, Răzvani) cîte un exemplar. Într-un răspuns dat năstavnicului mănăstirii Dealu în septembrie 1846, care nu înțelesese din ce fonduri vor fi plătite aceste exemplare, Departamentul Credinței sublinia că „ajutorul ce s-a recomandat a se face din partea preasființilor la această tipărire nu s-a înțeles a se face din rezerva mînăstirilor, ci din deosebitele beneficiuri de care se bucură persoana preasființei sale de la acea mînăstire“. Și mai departe depar-

tamentul amintea, ca un reproș egumenului respectiv, de „generozitatea și sentimentul ce se cuvine să aibă și părinții năstavnici pentru întinderea culturii limbii românești“. Iar dintr-o adresă către egumenul aceleiași mănăstiri, Departamentul Credinței arăta că prețul celor 2 tomuri să se ceară de la Casa centrală. Deci un sprijin care e ceva mai mult decît un apel la „generozitatea și sentimentele părinților năstavnici“!

Nu este exclus ca o recomandare similară să fi fost obținută cu atît mai mult și pentru școlile din principat, deși nici unul din funcționarii Eforiei școlilor nu era abonat la această publicație. Evident, o primeau gratuit, tipografia colegiului — unde se tipărea revista — aparținea direct de Eforia Școlilor naționale.

În fine, notăm, pe cît ne-a fost posibil să identificăm, prezența a 12 negustori. Numărul lor este însă cu mult mai mare.

În Moldova, revista nu a fost anunțată în mod deosebit. Presa ieșeană nu publică *Prospectul* și nici vreun anunț asupra apariției primelor numere ale revistei de dincoace de Milcov. Singur Mihail Kogălniceanu, în prefața tomului 1 al II-lea și ultim al *Arhivei românești*, ieșit de sub tipar la începutul anului 1846, scria că aceasta lasă „o vrednică clironoamă a soliei sale în *Magazinul istoric*“. Notăm — cu rezerva de a nu-l fi văzut — un articol al lui Gh. Asachi, apărut în *Albina românească* din 1845, în care dorește redactorilor „toate înlesnirile pentru neîntreruperea unei asemenea lucrări“⁴².

Revista este primită aici, după cum ne asigură T. Codrescu, „cu viu interes de către toți românii“, dar, după o „aprindere“ a spiritelor la vestea noii publicații care aduce în lista prenumeraților peste 300 de abonați, numărul celor ce ridică primele broșuri este de numai 65 (ceea ce reprezintă 21,6% din numărul abonaților)!

Iașul întîmpinase cu aceeași răceală și *Istoria* lui Kogălniceanu⁴³. *Proșpășirea*, apărută în chiar capitala Moldovei, n-avea la început decît 30—40 de abonați⁴⁴.

Această situație nu putea, desigur, să nu îngrijoreze redacția revistei. Abia după vizita lui Nicolae Bălcescu la Iași în februarie 1846⁴⁵, *Albina românească* publică, în martie același an, o scurtă înștiințare asupra revistei, îndemnînd pe „toți românii de a îmbrățișa astă întreprindere chiar națională“⁴⁶.

Pe coperta primei broșuri, ca și în foile volante difuzate spre înscrierea prenumeraților, redacția publicase un anunț general, arătînd că revista se gă-

⁴² Apud G. Zane, în N. Bălcescu, *Opere...*, t. I, part. II, p. 187.

⁴³ El însuși spune într-una din scrisorile către surorile sale: „Pour la Moldavie, on ne m'a encore demandé pas un seul. Voilà comme les Moldaves encouragent leurs gens de lettres!“... În același timp, însă, „un libraire de Bucarest m'en a demandé cinquante“ (M. Kogălniceanu, *Scrisori, 1834—1849*, București, Minerva, 1913, p. 181—182).

⁴⁴ *Analele Acad. Rom.*, Part. ad-tivă, s. II, t. XIII, p. 16.

⁴⁵ *Bibl. Acad.*, ms. rom., nr. 996, f° 141.

⁴⁶ „*Albina românească*“, Iași, 21, nr. 21, 14 mart. 1846, p. 84.

sește de vânzare „în toate librăriile din Țara Românească, Moldova și Transilvania” ; începînd cu broșura a 4-a din tomul al II-lea (mai 1846), se insează în mod special și următoarele rînduri : „prenumerăția se face la Iași, la librăria d-lui Bell și Comp.”. Era, evident, un aviz în plus, destinat în exclusivitate moldovenilor !

Dar situația financiară a revistei, afectată și de scăderea numărului abonamentelor din București, îndeamnă pe August Treboniu Laurian — căci Bălcescu plecase la Paris încă din iunie 1846⁴⁷ — să se adreseze cunoscuților din Iași cu rugămintea de a populariza conținutul revistei.

Însărcinarea revine lui T. Codrescu. În numărul din 23 februarie 1847 al *Albinei românești*, el publică un articol asupra *Magazinului istoric* prin care reamintește abonaților moldoveni, nici mai mult nici mai puțin, decît de „giu-ruirea” ce au dat prin subscrierea lor în lista de prenumerație. Exemplele revistei erau depozitate în librăria „D. Bell et Comp.”, de unde puteau fi ridicate de fiecare abonat.

Nu știm ce efect va fi avut intervenția lui T. Codrescu, dar, cel puțin, ea va fi contribuit la clarificarea situației numărului exemplarelor din revistă destinate Moldovei.

Celor cîteva informații pe care *Prospectul* le dă asupra ariei de răspîndire a revistei în Transilvania, preconizată de redactori prin însemnarea locurilor și numelor celor la care se pot face prenumerații, li s-au adăugat sumarele, dar interesantele date pe care ni le-a furnizat foaia volantă publicate de George Baiculescu în 1941 privind abonații din eparhia unită a Oradei.

O corespondență regulată din tot timpul apariției *Magazinului istoric*, urmată între A. T. Laurian și G. Barițiu, ne confirmă existența unui număr mediu de 200 de abonamente în Transilvania^{47a}.

Astfel, la Brașov, George Barițiu primea din broșura 1 a tomului I două pachete : unul de 40 de exemplare în 1845 și altul cu 160 de exemplare, conținînd ediția a II-a, în mai 1846. La Sibiu, protopopul Nic. Maniu primea, la rîndul său, 64 de exemplare (ulterior numărul lor scade la 16).

Corespondența A. T. Laurian—G. Barițiu ne furnizează unele date și asupra difuzării revistei în alte orașe ale Transilvaniei : la Deda, Theodor Arion primea în 1845, la început, 8 apoi 10 exemplare ; Ioan Munteanu, pe care-l aflăm și în lista abonaților publicată de George Baiculescu, parohul bisericii din Deda, primea în 1846 40 de exemplare, iar Ioan Dragoș, tot aici, alte 40. Lui Gavra i se trimiteau 20 sau 29 de exemplare, iar lui Miescu, la Lugoș, 23 de exemplare. Alte numere din revistă se difuzau la Arad (unde întîlnim numele „domnului Arkossy” și al lui Beiușani) ; iar din multe locuri,

⁴⁷ Bibl. Acad., ms. rom., nr. 996, f° 146v.

^{47a} Folosind aceleași izvoare, și altele, Teodor Pompiliu a publicat în *Acta Musei Napocensis*, 3, 1966, p. 511—519 : *Din nou despre „Magazinul istoric pentru Dacia” în Transilvania*.

„mai ales ale Ungariei, de la Pesta etc.“, se plîng că sau „nu primesc exemplarele de loc sau le primesc neregulat“⁴⁸.

Lista abonamentelor personale publicate de George Baiculescu se știe că „cuprinde aproape majoritatea preoților din eparhia unită a Oradei“⁴⁹.

Cu timpul se ajunge ca pachetele cu revista să fie expediate din București direct pe numele lui Barițiu, pe care redactorii îl considerau de fapt „comisionariu“ pentru Transilvania.

În ianuarie 1846 acesta primește 101 exemplare din tomul al II-lea și, separat, 64 de exemplare din același tom pentru Sibiu. Din martie, la Brașov se expediau 150 de exemplare, iar la Sibiu numai 16. În fine, începînd cu tomul al III-lea, George Barițiu primea cîte 200 de exemplare.

Pentru a ușura și totodată a îmbunătăți răspîndirea revistei în Transilvania, Laurian discuta cu Barițiu, încă din decembrie 1846, posibilitatea de a găsi un librar din Brașov care, în schimbul unui comision de 20—25⁰/₀, „să se însărcineze a trimite toate esemplarele la abonații din Banat, Ungaria... și din toate părțile Transilvaniei“⁵⁰.

Dubla cenzură, de la București și Cluj, îngreua mult difuzarea revistei. În mai multe rînduri, A. T. Laurian se plîngea de greutățile pe care le întîmpina cu cenzura⁵¹. Ne amintim cuvintele din scrisoarea lui către Barițiu din ianuarie 1845 : „noi pătîmim prea mult cu rigoarea cenzurii“, cînd se referea la cenzurarea revistelor ce intrau în Țara Românească. Același lucru se întîmpla și în Transilvania, unde cenzura făcea, de asemenea, ravagii. Îngrijorat că nu i se confirmase primirea revistei la Brașov, Laurian se întreba : „au trecut prin cenzură ?“, pentru ca în altă scrisoare să pună problema și mai serios. „Aveți bunătatea — scria el lui Bariț — de îngrijiți cît se poate mai bine pentru cenzurarea acestui tom ; aș dori în tot modul să treacă nevătămat și nebîntuit“. Tomul al III-lea cuprindea studiul lui Laurian *Documente istorice despre starea politică și religioasă a românilor din Transilvania*, considerat de autor „de mai mult interes pentru Transilvania decît pentru românii de aici“. Dr. Pavel Vasici era rugat și el ca, în cazul unei eventuale interziceri a tomului, acesta să nu fie lăsat cenzurii.

Și tomul al IV-lea este întîrziat de cenzura din Transilvania. În martie 1848 Laurian abia putea constata ieșirea lui de la cenzură. La acea dată, la București apărea cel de al V-lea și ultimul tom.

Studiul nostru, care se încheie aici, sperăm să fi reușit a-și aduce o modestă contribuție la reflectarea într-o lumină nouă a gradului de răspîndire a *Magazinului istoric pentru Dacia*, care, în scurta sa existență, a reușit să șteargă colbul ce se așternuse din belșug peste multe lucrări de valoare ale

⁴⁸ Bibl. Acad., ms. rom. nr. 966, f. 149.

⁴⁹ G. Baiculescu, *op. cit.*, p. 381.

⁵⁰ Bibl. Acad., ms. rom., nr. 966, f° 156.

⁵¹ Într-o scrisoare din decembrie 1846, A. T. Laurian scria printre altele : „Eu am suferit și aici ceva necaz din cauză că avem cenzor de altă nație și de altă lege“ (Bibl. Acad., ms. rom. nr. 996, f° 156).

istoriei. Publicația — apreciată de contemporani, ca și de urmași — și-a înscris numele și, cu al ei, și pe cel al redactorilor, printre încercările de pionierat ale valorificării tezaurului istoriei: izvoarele.

Magazinul istoric a făcut loc în paginile sale la numeroase cronici și unor articole originale deosebit de prețioase și uneori fulminante, ca acela al lui Bălcescu despre starea socială a muncitorilor plugari.

Pătrunderea publicației în pături tot mai largi ale populației — așa cum s-a văzut pe tot parcursul studiului nostru și cu deosebită claritate pentru orașul București —, în diferite straturi sociale, dar mai ales printre micii funcționari, intelectuali, ofițeri și subofițeri, preoți, negustori, într-un cuvânt mai mult în păturile de jos și mijlocii ale populației, a contribuit fără îndoială la ceea ce însuși Bălcescu spera prin răspîndirea istoriei, scriind: „O nație care în mijlocul atîtor nevoi și-a păstrat naționalitatea ei în curgerea de 18 veacuri nu mai poate pieri. Această convingție apoi ne face să avem mai multă încredere în viitor și să lucrăm cu mai multă inimă la o reformă politică și socială care să ne facă a ne lua rangul ce ni se cuvine în marea familie a națiilor europene“.

**Lista abonaților din București la MAGAZINUL ISTORIC PENTRU DACIA
(tomurile II—V) ***

Nr. crt.	Exemplare	Tomurile primite	Numele abonaților	Locuința	Profesiunea Funcția Meseria	Instituția
1	1	II	Gheorghe Bibescu	Episcopia Rîmnicului	Domnitor	D.T.L. S. Stat. D. Cred. Oștire Ob. Ad. Div. civ. Ob. Contr. Pol. Cap. I. div.
2	1	—	Barbu Știrbei		Ministru	
3	1	II—V	Manoil Băleanu		Ministru	
4	1	—	Manoil Florescu		Ministru	
5	1	II—IV	Ioan Em. Florescu		Maior	
6	1	II	Grigorie Cantacuzino ¹		Ag. domn.	
7	1	II	Costache G. Filipescu ²		Deputat	
8	1	—	Ioan Cîmpineanu		Cilen	
9	1	II—V	Iancu Manu		Ministru	
10	15	II—V	I. A. Filipescu		Șef Supleant	

* Lista pe care o reproducem aici a fost realizată prin prelucrarea unui „catastih de abonați“ la „Magazinul istoric pentru Dacia“, original aflat la Biblioteca Academiei, ms. rom. nr. 4 573. În afara numelor abonaților, a numărului exemplarelor, a tomurilor primite și a adresei, rubrici preluate din „catastihul“ amintit, s-au mai adăugat de noi o rubrică privind profesiunea (funcția, meseria) și o alta privind instituția unde abonatul funcționa în această perioadă.

¹ La rubrica „plătīt“ a „catastihului“ abonaților figurează însemnarea: *plătīt Bălcescului*. Pentru relațiile dintre Gr. Cantacuzino și N. Bălcescu vezi Paul Cernovodeanu, *Istoricul Turnului Colței în documentele vremii*, în „Revista muzeelor“, III (1966), nr. 5, p. 392—393.

² În lista tomului al V-lea (1847/1848) e făcută mențiunea: *mort*.

Nr. crt.	Exemplare	Tomurile primite	Numele abonaților	Locuința	Profesiunea Funcția Meseria	Instituția
11	12	II—V	C. A. Villara		Căpitan Ag. domn.	Oștire Ob.Ad.
12	1	II—V	Costandin Cantacuzino	Batiște	Deputat	I. div.
13	1	II—V	Iancu Bălăceanu	Batiște	Cilen	I. div.
14	1	II—IV ³	Ștefan Bălăceanu:		Cilen	I. div.
15	1	II—V	Costandin Bălăceanu		Cilen	I. div.
16	1	II—V	Ioan Văcărescu ⁴	Supt Mitropolie	Deputat	Ob.Ad.
17	1	II—V	Costandin Herăscu		Cilen	I. div.
18	2	II—V ⁵	Iordache Florescu ⁶		Cilen	I. div.
19	3	II	Ștefan Vlădoianu ⁷		Maior Com. diviz.	Oștire Div.civ.
20	1	II	Iordache Dedulescu Pîrjol	Lingă Poștă	Cilen	Oștire Div.civ.
21	1	II—V	Alexandru Lenș	Casele lui Filipescu	Procuror	Div.civ.
22	1	II—V	Scarlat Bărcănescu			
23	1	II—V	Iancu Roset	Podul Mogoșoaiei lingă Stirbei	Cilen	I. div.
24	1	II—IV	Scarlat Roset ⁸		Prezident	Sf.Or.
25	1	II—V	Alecu Zane	Casele lui Serafim	Inginer ⁹	DTL
26	15	II—V	Ștefan Golescu	Casele Clincea- nului	Cilen	C.Ap.Civ
27	1	II—V	Luca Elefterescu		Scriitor	Sf.Or.
28	3	II—V	Radu Golescu ¹⁰	Casele Clincea- nului (La Paris)	Cilen	Tr.Ilf.
29	1	—	Alecu Golescu ¹¹		Inginer	
30	15	II—V	Nicolache Golescu	Casele Merișescului	Director	DTL
31	2	II—V	Alecu Racoviță	Casele Nenciu- lescului	Cilen	I. div.
32	3	II—V	Mihail Bițcoveanu ¹²		Procuror	Tr.Ilf.
33	2	II—V	Take Golescu	Podul Mogoșoaiei	Procuror	Div.civ.
34	5	II—V	C. N. Brăiloiu	Çișmigiu	Jurist Deputat	Ob.Ad.

³ La data apariției ultimului tom, abonatul era decedat.

⁴ Poetul.

⁵ Din tomul al V-lea primește numai prima broșură ; urmează mențiunea „a murit“.

⁶ Tatăl Alexandrei (Luxița) Florescu, prietena lui N. Bălcescu. Prețul celor două abonamente la tomul al II-lea le achită direct lui N. Bălcescu.

⁷ Prețul abonamentului la tomul al II-lea îl achită direct lui N. Bălcescu.

⁸ Fost procuror la Divanul judecătoresc, secția civilă (1837—1842) ; din 1842 președintele Sfarului orașenesc București.

⁹ „Îndeplinitorul datoriilor de ajutor“ la despărțirea a IV-a din direcția lucrărilor publice a Departamentului Treburilor din Lăuntru.

¹⁰ Credem a fi Radu C. Golescu și nu maiorul Radu G. Golescu.

¹¹ Este, desigur, Alecu G. Golescu-Arăpila și nu vărul său, Alecu C. Golescu-Albu.

¹² Fost coleg de clasă la obiectul „limba franceză“ cu Nicolae Bălcescu, în anul școlar 1831/1832 la Colegiul național „Sf. Sava“.

Nr. crt.	Exemplare	Tomurile primite	Numele abonaților	Locuința	Profesiunea Funcția Meseria	Instituția
35	2	II	Iosef Burelly		Maior Director	Carant. Călăraș
36	1	II—V	Grigore Vlădoianu ¹³	Gorgani	Parucic	Oștire
37	1	II—V	Costache Bălăcescu ¹⁴	Podul Mogoșoaiei	Director	Ef. Spit.
38	1	II—V	Dimitrie Cariagdi	Peste drum de I. I. Filipescu	Magistrat Efor al statului	
39	1	II—V	Andrei Nestor	Casele banului Filipescu		
40	2	II—V	Eustație Semeonovici Catov	Consulatul rusesc	Întiul dragoman	Consul. rusesc
41	1	II—V	Iliodor Lapati	Casele Cuciubei	Ofițer ¹⁵	
42	1	II—V	Cornelie Lapati		Parucic	
43	1	II—III	Garabet Băicliu	Hanul lui Serafim	Negustor	(?)
44	1	—	Costandin Panaiot	idem	Negustor	
45	1	—	Răducanu Burdeanu ¹⁶	idem	Profesor	C-lung
46	1	II—V	Costache Vasilescu	Episcopia Rîmnii- cului	Pomojnac	Metohul Ep. Rîmn
47	1	II—V	Ioan Bonescu	Idem	Registr.	Idem
48	1	II—V	Veniamin Dabija	Idem		
49	1	II—IV	Matache Ionescu	Idem	Scriitor	Ob. Epitr.
50	1	II—III	Șarban Carabatache	Idem	Scriitor	Metohul Ep. Rîmn.
51	1	II—V	Petrache Popescu	Idem		
52	1	II—V	Ana Ipătescu ¹⁷	Mah. Crețulescului		
53	1	—	I. Nițescu	Idem ¹⁸		
54	1	II	Dimitrie Nițescu ¹⁹	Idem	Aj. șef masă	Ob. Contr.
55	1	II—V	Gheorghe Nițescu	Idem	Secretar	Dir. Oc.
56	1	II	Ioan Prijbeanu	Idem		
57	1	—	Costache Nicolaidis	Peste drum de la Marcovici		
58	1	II—V	Iorgu Văcărescu	Mah. Sf. Sava	Cilen	Div. Crim.

¹³ Prețul abonamentului la tomul al II-lea îl achită direct lui N. Bălcescu.

¹⁴ Poet și autor de comedii satirice.

¹⁵ În anul 1857 semna „căpitan“.

¹⁶ La 1848 era comisar de propagandă în județul Muscel.

¹⁷ În listele tomurilor IV și V figurează numele soțului ei, Nicolae Ipătescu, care, de altfel, semnează și de primirea tomului al II-lea.

¹⁸ Ca loc de trimitere a revistei începînd cu tomul al III-lea se indică: *la cazarmă*. Aceasta ne-ar putea conduce la acreditarea ideii că abonatul făcea parte din rîndurile armatei. Ipoteza este criticabilă însă, întrucît aceeași mențiune se face și în cazul lui D. Nițescu și G. Nițescu, care, ambii, sînt funcționari (vezi nr. 54—55). Optăm pentru un I. Nițescu aflat în această perioadă (1845—1847), secretar al cîrmuirii județului Mehedinți.

¹⁹ Prețul abonamentului la tomul al II-lea îl achită direct lui N. Bălcescu.

Nr. crt.	Exemplare	Tonurile primite	Numele abonaților	Locuința	Profesiunea Funcția Meseria	Instituția
59	1	II—V	Ioan Nicolăescu	Mah. Batiștei	Scriitor	DV ^{19a}
60	1	II—V	George Lehliu		Aj. șef masă	DV
61	1	—	Costache Ilescu		Aj. șef masă	DV
62	1	—	N. Vișoreanu ²⁰			DV (?)
63	1	II—V	Matei Prijbeanu		Aj. șef masă	DV
64	1	II	Costache Văleanu		Aj. șef masă	DV
65	1	—	Matei Borănescu ²⁰			DV (?)
66	1	II—V	Ioan Bilciurescu		Ajutor	DV
67	1	II	Vasilache Cuțarida		Scriitor	DV
68	1	—	Ștefan Hagiescu		Scriitor	DV
69	1	—	Constantin Caramanliu		Scriitor	DV
70	1	II—IV	Nicolae Manolescu		Scriitor	C. Ap. Civ.
71	1	—	Manolache Grădișteanu ²⁰			D.T.L.(?)
72	1	II	Dimitrie Boiarolu		Aj. șef masă	DV
73	1	II—V	Costandin Steriadis		Șef secție	DV
74	1	II—V	Alecu Anghelleanu		Scriitor	D.T.L.
75	1	—	Grigore Lirescu		Scriitor	D.T.L.
76	1	—	Costandin Urziceanu		Scriitor	D.T.L.
77	1	II—III	Vasilache Paapa ²¹		Aj. șef sec.	D.T.L.
78	1	II—V	Petrache Nenișor		Registr.	D.T.L.
79	1	—	Grigore Burchi		Scriitor	D.T.L.
80	1	II—V	Costache Pencovici		Șef sec.	D.T.L.
81	2	II—IV	Anghelache Lorenti		Șef masă	D.T.L.
82	1	—	Costandin Rezescu		Scriitor	D.T.L.
83	1	II	Costandin Perdicaru		Aj. șef masă	D.T.L.
84	1	II—III	Nicolae Persiceanu		Șef masă	D.T.L.
85	1	II	Pavel Macedonski		Tălmaci	Comit. Carant. ²²
86	1	II—III	Costache Algi	Aj. șef masă	S.Stat.	
87	1	II	Costandin Giuvara	Scriitor	S.Stat.	
88	1	II—IV	Matei Conțescu	Aj. șef masă	S.Stat.	
89	1	—	Iancu Giuan	Scriitor	S.Stat.	

^{19a} DV = Departamentul Vistieriei.

²⁰ Lista abonaților îl arată funcționar la acest departament; noi nu l-am aflat însă în *Almanahul Statului*.

²¹ Prieten al lui N. Bălcescu și al familiei Florescu. În 1847 era la Paris.

²² Lista abonaților îl arată funcționar la Secretariatul Statului; *Almanahul Statului* îl înregistrează însă în postul de „tălmaci rusesc” la Cancelaria Comitetului Carantinelor. Titularul postului de „tălmaci rusesc” de la Secretariatul Statului era în această perioadă Scarlat Geanoglu.

Nr. crt.	Exem plare	Tomurile primite	Numele abonaților	Locuința	Profesiunea Funcția Meseria	Instituția
90	1	—	Ioan I. Filipescu		Șef masă	S.Stat.
91	1	—	Ioan Petrescu		Scriitor	S.Stat.
92	2	II ²³	Alec M. Florescu		Șef masă	S.Stat.
93	1	II—IV	Ștefan Neagoi		Caligraf	S.Stat.
94	1	II—V	Simeon Marcovici		Șef masă Cenzor Profesor	S.Stat. S.Stat. Sf. Sava
95	1	II—V	Scarlat Geanoglu ²⁴		Registr. Translator Scriitor	S.Stat. S.Stat. D.Cred.
96	1	II	Alexandru Gărdescu	Mah. Stejarului		
97	1	—	Grigore G. Pălăceanu	Mah. Sf. Ioan Nou		
98	1	II	Dincă Costandin	Idem	Locotenent	Oștire
99	1	—	Iancu Caribolu	Mah. Amzei	Registr.	Comit. Carant.
100	1	II—V	George Baldovin	Idem	Vătaf de aprozi	Tr. Com. Ilfov
101	1	—	Costache Fre	Mah. Bis. Ienei		
102	1	II—III	Grigore Moshu	Idem	Casier	D.Drept.
103	1	—	Grigore Nestor ²⁵	Mah. Ceauș David nr. 1538		
104	1	II—V	Iancu Culoglu	Idem	Aj. gref.	Tr.Com. Ilf.
105	1	II	Petre Pencovici	Ulița Gorgan	Praporcic	Oștire
106	1	II—V	M. Costinescu	Idem		
107	1	—	Ion Ghica	Idem	Profesor	
108	1	II—V	Costache Romanescu	Mah. Udricani, lîngă biserică Mah. Mihai Vodă	Grefier	Tr.Ilf.
109	1	II—III	D. Popescu		Maior Șef sec.	Oștire
110	2	II—V	Ștefan Stoica ²⁶		Polcovnic Dej. stab of.	Oștire
111	1	II—V	I. Voinescu I		Aj. șef. sec. Parucic	Oștire
112	1	—	Nicolae Borănescu		Iuncăr Aj. șef dorob.	Pol.Cap.
113	1	—	Dimitrie Muntenescu		Iuncăr Parucic	Oștire
114	1	—	Vasile (?) Ilescu		Aj. șef sec.	Oștire
115	1	II	Nicolae Burchi			Oștire

²³ În 1846 îl aflăm la Paris.

²⁴ Cumnatul lui N. Bălcescu, căsătorit (1835) cu Maria Bălcescu (1817—1882).

²⁵ Comisar de propagandă în 1848 în județul Gorj.

²⁶ Îngrijitorul școlii ostășești de la Dudești, unde în anul 1838 iuncărul Nicolae Bălcescu a funcționat ca profesor (pentru detalii vezi Cornelia Bodea și Paul Cernovodanu, *Primele școli ostășești din Țara Românească (1838—1840). Activitatea lui N. Bălcescu ca iuncăr-invățător*, în „Studii și articole de istorie”, VIII (1966), p. 105—123).

Nr. crt.	Exem plare	Tomurile primite	Numele abonaților	Locuța	Profesiunea Funcția Meseria	Instituția
116	1	II—V	George Mavrocordat		Praporcic	Oștire
117	1	—	Alecu Perdicaru		Căpitan	Oștire
118	1	II—V	Socoleanu		Șef sec.	Oștire
119	1	II—V	Iliodor (?) Munteanu		Iuncăr	Oștire
120	1	—	George Tătărăscu ²⁷	Podul Tîrgului d-afară		
121	1	—	Ioan Petrescu	Idem	Scriitor	DV
122	1	II—V	Pashale Savopol ²⁸	Mah. Neguțătorilor		
123	1	II—V	Spirache Iatropol	Idem	Grefier ²⁹	
124	3	—	Nicolae Apolonie	Mah. Vergului		
125	1	II—V	Alexandru Zotul	Idem	Profesor	C.Sf.Sava
126	1	II	Pavel Coadă	Mah. Batiște	Grefier	Tr.Ilf.
127	1	—	A. Bujoreanu	Podul Caliței		
128	1	II—V	Nicolae Băleanu	Idem	Cilen	Div.civ.
129	1	II	C. Fundățeanu	Podul Caliței		
130	1	—	Anastasiu Urianu	Idem	Cilen	Tr.Ilf.
131	1	II—V	Ștefan Turnavitu		Scriitor	C.Ap. Civ.
132	1	II—V	Costache Comănescu ³⁰		Scriitor	C.Ap. Civ.
133	1	—	Scarlat Vasilescu		Aj. gref.	C.Ap. Civ.
134	1	II	Costache Roată		Aj. gref.	Div.civ.
135	1	—	Teodor Vasilescu		Scriitor	Div. civ. ³¹
136	10	II—V	Părintele Ioanichie Dideșteanu		Preot	Biserica Mitrop.
137	5	—	Ecleziarhul Nichifor Comăneanu		Diacon	Biserica Mitrop.
138	1	II—V	Părintele Iconomul Isaia		Iconom	Mitrop.
139	1	II	Părintele Arhimandrit Eufrosin Poteca		Egumen	M-rea
140	1	—	Părintele Ghermanu		Amplouiat ³²	Motru Mitrop.

²⁷ Nu poate fi pictorul ; din iunie 1845 se afla în Italia.

²⁸ Membru în 1848 al comisiei gardiei naționale din București.

²⁹ Al Comisiei orînduite pentru cercetarea arestațiilor din M-rea Văcărești amestecați în fape revoluționare.

³⁰ Fost coleg de clasă cu Nicolae Bălcescu în anii învățămîntului complementar (1833—1835) la Colegiul național „Sf. Sava”.

³¹ Lista abonaților la tomul al II-lea îl arată funcționînd la Divanul civil, secția a II-a ; din *Almanahul Statului* pe anul 1848 rezultă însă că era scriitor la secția a III-a din Departamentul Dreptății.

³² Cu rangul bisericesc de „protosingel“ îl aflăm printre amplouiații dicastrei bisericești a Mitropoliei.

Nr. crt.	Exem plare	Tomurile primite	Numele abonaților	Locuința	Profesiunea Funcția Meseria	Instituția
141	1	—	Părintele Gherasimu		Preot	Biserica Mitrop.
142	1	—	Ierodiaconul Profirie		Diacon	Biserica Mitrop.
143	1	II	Iorgu Cîmpulungeanu		Aj. secr.	Mitrop.
144	1	II—V	Sache Episcopescu			Mitrop.
145	1	II—V	Nae Benescu		Registr.	Mitrop.
146	1	II—III	George Ioanides	Mah. Biserica Săracă sub Mitropolie	Profesor	C. Sf. Sava
147	1	II—V	Alecu Stănescu fiul stolnicului Enache	Ulița Filaretului		
148	1	—	Costache Dibenov	Mah. Radu-Vodă	Amploiat ³³	
149	2	II—V	Părintele Dionisie	Idem	Profesor Inspector	Seminarul Mitrop.
150	1	II	Ioan Penescu	Idem	Profesor	Seminarul Mitrop.
151	1	II—V	Anton Feodoridis	Idem		
152	1	II—IV	V. Costaforu	Mah. Sf. Ecaterina		
153	1	II—IV	Hristodor Furcă	Mah. Slobozia din Sf. Spiridon		
154	1	II	Ioan Bozianu		Scriitor	Ob. Contr.
155	1	—	Matache Caramzulea		Casier	Sf. Or.
156	1	II—V	Antonie Gugiul		Aj. șef-masă	D. Drept.
157	1	—	Antonie Arion		Scriitor	D. Drept.
158	1	II—V	Alecu Gugiul		Scriitor	D. Drept.
159	1	—	Nicolae Cernovodeanu		Scriitor	D. Drept.
160	1	II—IV	Andrei Veluda		Scriitor	D. Drept.
161	1	—	Nicolae N. Mihăescu		Scriitor	D. Drept.
162	1	—	A. Urdăreanu ³⁴			D. Drept.
163	1	—	C. Stefanopulo ³⁴	Lîngă Cavafi Vechi		D. Drept.
164	1	—	N. Papadat ³³			D. Drept.
165	1	II—V	Ioan Gheață	Ulița Nemțească		
166	1	—	Ghiță Teodosiescu	Sf. Dimitrie		
167	2	II—V	Ierodiaconul Iosef Nani	Idem		
168	1	II—V	Ierodiaconul Meletie	Idem		

³³ Titulatura exactă a funcției : „contracciul ocsisurilor și a taxii vitelor din capitală din esportajia produselor“. Amic cu Costache Bălcescu; împreună au în 1838 o aventură amoroasă cu soția căpitanului în retragere Meltiadi Mărculescu, soldată cu trimiterea lui C. Bălcescu la m-rea Căldărușani și a lui C. Debinov la m-rea Cernica.

³⁴ Lista abonaților la tomul al II-lea îl arată funcționînd la Departamentul Dreptății; numele său nu figurează însă în *Almanahul Statului*.

Nr. crt.	Exem. plare	Tomurile primite	Numele abonaților	Locuința	Profesiunea Funcția Meseria	Instituția
169	1	—	Părintele Singelu Rubin Girmoranu	Idem		
170	1	II	Părintele Ambrosie Iconumu	Idem		
171	1	II	Vasile Caloianu ³⁵	Idem		
172	1	II	C. Iorgulescu	Idem		
173	1	II—IV	Costache Borănescu	Ulița Colții	Aj. șef masă	D.Drept.
174	1	II—V	C. N. Rimniceanu	Idem	Șef masă	DTL
175	1	II—IV	Costache Belu	Idem		
176	1	II	Costache Fălcoianu	Podul Caliților	Prezident	Tr.IIf.
177	1	—	I. Fălcoianu	Idem		
178	1	—	Stavri Georgescu	Mah. Biserica Albă Postăvari		
179	1	—	Matei Moroiu	Idem	Aj.gref.	C.Ap. Civ.
180	1	II—V	Iordache Ciupagea	Mah. Dobroteasa		
181	1	II—V	Stefan Mihalo	Hanul Papazoglu		
182	1	II—V	Iacov Dim. Engiurli	Idem		
183	1	—	I. P. Pashale	Hanul lui Ion Eliad		
184	1	II—V	Mateche Papazoglu	Mah. Popa Rusu	Vătaf de aprozi Căpitan	C.Ap. Civ.
185	1	II—V	Cazacovici ³⁶	Mah. Mihai Vodă	Librar	
186	10 ³⁷	II	Romanov			
187	1	—	N. Serbano			
188	1	II	Aristide Gavala	Hanul Golescului	Iuncăr	Oștire
189	2	II—IV	Ioan A. Ghica	Casele lui Meitan	Șef sec.	DV
190	1	II—III	Nicolae Pleșoianu ³⁸	Biserica cu sfinți	Căpitan Com. roată	Oștire
191	1	II	Alexandru Hristofi ³⁹		Parucic	Oștire
192	1	—	Găgescu		Parucic	Oștire
193	1	II	A. Baronschi	Mah. Sf. Sava		
194	1	II—III	Costache Adam	Podul Mogoșoaiei Biserica Crețulescu	Avocat	Mitrop.
195	1	II—V	Grigore Lăcusteanu	Idem	Maior Com. bat.	Oștire
196	1	II—III	Ierodiaconul Ioan Carp	Sărindar		
197	1	—	A. Andronescu	Colțea		
198	1	II	G. Creciunescu	Idem		

³⁵ Un Vasile Caloianu, fiul preotului Caloianu de la Stîlpu, era comisar de propagandă la 1848 în județul Buzău.

³⁶ Achită prețul tomului al II-lea direct lui N. Bălcescu.

³⁷ În lista abonaților la tomul al III-lea e trecut cu 30 de exemplare; nu se menționează însă ridicarea sau achitarea lor.

³⁸ Tomul al II-lea îl achită direct lui N. Bălcescu.

³⁹ O mențiune-autograf de N. Bălcescu ne indică primirea primei broșuri din tomul al II-lea prin intermediul său. De altfel prețul întregului tom este achitat direct lui N. Bălcescu.

Nr. crt.	Exem plare	Tomurile primite	Numele abonaților	Locuința	Profesiunea Funcția Neseria	Instituția
199	1	—	Costache Crețeanu			
200	1	—	Costache Hiotu			
201	1	II	Mihai Marghiloman ⁴⁰	Mah. Mihai-Vodă Batiște		
202	1	II—V	Costache Mateescu	La Villara	Scriitor	Oc. Mold. ⁴¹
203	1	II—V	Andrei Daniilov Voi- novici	Mah. Popescului		
204	1	II	Radu Dragomirescu		Praporcic Pompier	Pol.Cap.
205	1	II—III	Protopsalt Ioan Călă- rășanu	Doamna Bălașa		
206	1	II—V	Irotei, egumenul Gla- vaciocului	M-rea Antim	Egumen	M-rea Gla- vacioc
207	1	II	Ierodiaconul Nichifor Elinescu		Diacon	Biserica Mitrop.
208	1	II	Teodor Manuel		Amploiat ⁴²	Mitrop.
209	1	II—IV	Grigore Filitis ⁴³	De la Consulatul grecesc peste drum	Scriitor	Comit. Carant.
210	1	—	Scarlat Nenișor		Zețar	Tip.Col. Sf. Sava Sf. Or.
211	1	II—V	Costache A. Crețulescu	Mah. Neguțăto- rilor	Prezident ⁴⁴	
212	1	II—III	Mihalache Darvari ⁴⁵	Ulița franțuzească	Șef sec.	DV
213	1	—	Chiriac Arghiu	Sf. Ioan		
214	1	II—V	Ilie Zamfirescu	Sf. Gheorghe Nou		
215	1	II—III	George Iliadis	Sf. Nicolae din Sălari		
216	1	II—III	George Popovici	Idem		
217	1	II—III	Ioan Gheorghiu	Idem		
218	1	II—IV	D. Pashale	Sf. Gheorghe Vechi		
219	1	II—IV	Grigore Arghiropolu ⁴⁶	Biserica Amzei		
220	1	II—III	Nicolae Bibescu	Podul Caliții	Maior Ag. domn.	Oștire

⁴⁰ La 1848 comisar de propagandă în județul Argeș.

⁴¹ „Cancelaria Ocnelor Moldavii, lucrătoare în capitala București“.

⁴² Lista abonaților la tomul al II-lea îl arată funcționând printre amploiații Mitropo-
liei; nu-l aflăm însă în *Almanahul Statului*.

⁴³ Prețul broșurilor primite din tomul al II-lea le achită direct lui N. Bălcescu.

⁴⁴ Președintele Sfatului administrativ orășenesc al Bucureștiului în timpul revoluției
din 1848.

⁴⁵ Rudă apropiată (văr primar cu pităreasa Zinca Bălcescu) și influență a familiei Băl-
cescu. În lista tomului al IV-lea la rubrica „locuința“ se menționează : *a ars*.

⁴⁶ Membru al Comitetului central al Gvardiei naționale în timpul revoluției.

Nr. crt.	Exem plare	Tomurile primite	Numele abonaților	Locuința	Profesiunea funcția Meseria	Instituția
221	1	II	Nacu Nicolae	Lipscani	Negustor băcan	
222	1	—	Toma Atanasievici	Idem		
223	1	—	Teodor Gheorghiu	Idem		
224	1	—	Hristea și Dumitru Teodoru	Idem		
225	1	II—V	Mărgărit (?) Moșoiu	Idem	Șef ⁴⁷	Pol.Cap.
226	1	II—III	Dimitrie Solacolu	În hanul Papa- zoglu	Negustor	
227	2	II—V	Episcopia Rimnicului	Podul Mogoșoaiei		
228	1	II—III	Nicolae Ogrădeanu	Podul Tîrgului d-afară	Aj. gref. Profesor	I. div. C.Sf. Sava S.Stat.
229	1	II—V	Grigore Hill	Idem	Cenzor	
230	1	II—III	Vrana	Peste drum de Oteleșianu		
231	1	II—V	Alexandru Odobescu ⁴⁸	Curtea veche		
232	1	II—IV	Costache Mustacov ⁴⁹	Idem		
233	1	II—V	Enache Arion ⁵⁰	În dosul Sf. Ion		
234	1	—	Grigore Pashal			
235	1	II—V	Iancu Nisipeanu	Mah. Arhiman- dritului	Registr.	Mitrop.
236	1	—	Stamate Toma Teodosiu	Mah. Sf. Nicolae		
237	1	—	Iordache Petrovici	Mah. Sf. Nicolae, Sălari		
238	1	II—IV	Nicolae Hristo	Idem	Negustor	
239	1	II	Dimitrie Anghelovici	Idem	Negustor	
240	1	II—IV	Manoil Popovici	Idem		
241	1	—	Atanasios Petru	Idem	Negustor	(?) ⁵¹
242	1	II—V	Dimitrie D. Culoglu	Udricani	Negustor	(?) ⁵¹
243	1	—	Iancu Scărlătescu	Idem	Șef masă	D.Cred.
244	1	II	Zamfir Nicolae	Mah. Colții		
245	1	—	Radu sin Ioan ⁵²	Hanul lui Zamfir		
246	1	II—IV	Pană Buescu			
247	1	II—IV	Pashale Duda	Hanul lui Zamfir	Negustor cojocar	

⁴⁷ Șef al Poliției Capitalei în timpul revoluției din 1848.

⁴⁸ În 1845, la data apariției revistei, A. I. Odobescu nu avea decât 11 ani.

⁴⁹ Este unul din cei cinci copii ai lui Ioan Haği Nicolae Mustacov, cunoscut negustor „gabrovean” din mahalaua Curții Vechi.

⁵⁰ Rudă apropiată (nepot de soră al pităresei Zinca Bălcescu) și influență a familiei Bălcescu. Semnează, împreună cu Enache Arion, dr. C. Estiotu și dr. A. Arsache, atestatul de vîrstă dat lui Nicolae Bălcescu la intrarea în oșterie.

⁵¹ Semnează împreună cu mai mulți negustori o scrisoare prin care solicită guvernului provizoriu din 1848 menținerea în funcția de șef al Poliției Capitalei a lui Mărgărit Moșoiu, apropiat acestor ceruri.

⁵² Figurează de două ori în lista abonaților la tomul al II-lea.

Nr. crt.	Exem plare	Tomurile primite	Nunele abonaților	Locuința	Profesiunea Funcția Meseria	Instituția
248	2	II—V	Mihail Stoianovici	Lipscani	Negustor	
249	1	II	S. Șoimescu ⁵³	La Colțea lângă Belu		
250	1	—	Nicolae Turcu	Dudești	Inginer hotarnic	
251	1	—	George Stravolca	Idem		
252	1	—	Dumitrache Deșliu	Podul lui Sârban Vodă casele sâr- darului Făcușea		
253	1	—	Nicolae Deșliu			
254	1	II—III ⁵⁴	Costandin Florescu	În fața Poștii romanești		
255	1	I—V	Ioan Cornescu	Mah. Sf. Nicolae:	Capitan Adj. șef Oștirii	Oștire Oștirii
256	1	—	C. M. Grecianu ⁵⁵	Podul Caliții		
257	1	II—V	N. I. Lahovari	Idem	Maior Ag. domn.	Oștire
258	1	II—V	Costandin Scorțeanu	Idem, la Sf. Ilie	Aj. substit. procuror	I. div.
259	1	II—IV	Spiridon Berugi	Hanul lui Manuc nr. 25		
260	1	II—V	Pavel Zăgănescu		Praporcic Pompier	Pol.Cap.
261	1	II—III	Ioan Racoviceanu		Parucic Pompier Prezident	Sf.Or.
262	1	II—V	Ioan Otetelișanu	Podul Mogoșoaiei		
263	1	II—V	Alecu Sachelarie	Mah. Radu-Vodă		
264	1	II	Nicolae Crețulescu ⁵⁶		Doctor	
265	1	—	Stefan Burchi ⁵⁷		Grefier	C.Ap. civ. DTL DV
266	1	II	S. Baldovin	Mah. Amzi	Scriitor	
267	1	—	Iorgu Niculescu	Lângă Poșta roma- nească peste drum	Scriitor	
268	1	II—V	Grigore Sc. Grădișteanu	Podul Mogoșoaiei	Șef masă	S.Stat.
269	1	II	Costandin Niculescu	Podul Caliții	Cîrmuitor	Jud.Olt
270	1	II—III	Ghiță Zimboviceanu	Podul Mogoșoaiei		DV (?)

⁵³ Un Șoimescu „cel mic“, participant la revoluția din 1848.

⁵⁴ Tomul al IV-lea nu i se mai trimite. În lista abonaților la acest tom găsim mențiunea „n-a plătit nici tomul III“.

⁵⁵ Un Costache Grecianu era membru al Gvardiei naționale în 1848.

⁵⁶ Primește numai prima broșură a tomului al II-lea, pe care o achită lui N. Bălcescu.

⁵⁷ Fost coleg de clasă cu Nicolae Bălcescu în anii învățămîntului complementar (1833—1835) la Colegiul național „Sf. Sava“.

Nr. crt.	Exem. plare	Tomurile primite	Numele abonaților	Locuința	Profesiunea Funcția Meseria	Instituția
271	1	II—IV	Ioan Cordia ⁵⁸	Podul Mogoșoaiei Cișmigiu	Profesor Maior Procuror	Ploiești C.Ap. Com.
272	1	II—V	Ioan Voinescu II			
273	1	II—IV	Petrache Zotovici	Mah. Lucaci lângă biserică ⁵⁹ Podul Caliții	Procuror	Tr.Com.
274	1	II—V	Eugenie Predescu			
275	1	II—IV	Petrache Piteșteanu	Mah. Jigniței lângă G. Mavru Cișmeaua roșie	Procuror	Tr.Com.
276	1	II—V	Ioan Conțescu al II-lea			
277	1	II—V	Irișița Urlățeanu	Mah. Sf. Ilie. Podul Caliții	Procuror	Tr.Com.
278	1	III—V	Iancu G. Florescu ⁶⁰			
279	1	II—V	Stefan Ferichidis	Batiște	Profesor Avocat Avocat Parucic	C.Sf. Sava I.div. Ef.Spit. Oștire
280	18	III	Istrate Sămeșescu, ca- sierul Polcului I ⁶¹			
281	1	II—V	Ghiță Andreescu ⁶²	Mah. Mihai-Vodă Dindărățul școalei lângă prof. Ioanid	Cadet Parucic Substit. procuror	Oștire I.div.
282	1	II	Iancu Vrana			
283	1	II—V	Ioniță Budișteanu	În dosul casei lui Știrbei	Efor	Ef.Pen- siilor
284	1	II—V	Alecu Budișteanu			

Extras din lista abonaților la tomul al III-lea*

285	1	III—V	Nichifor ? Iliescu	Cișmigiu	Ierodiacon Parucic Căpitan Com.roată Praporgic Grefier	Mitrop. Oștire Oștire Oștire
286	1	III—IV	Costandin Conțescu			
287	1	III	Dimitrie Papazolu			
288	1	III—V	Morescu	Hanul lui Serafim Mah. Neguțătorilor	Grefier	Oștire
289	1	III	Stancu			
290	1	—	Alecu Tigveanu			

⁵⁸ Comisar de propagandă în județul Prahova.

⁵⁹ În lista tomului al IV-lea e făcută mențiunea „a ars”.

⁶⁰ Unul din fiii lui Iordache Florescu, frate cu Luxița G. Florescu (George D. Florescu, *Istoricul unei vechi case bucureștene: Casa Floreștilor din mahalana Scorțarului*, extras din Buletinul Societății arheologice „Bucureștii vechi”, anul I—V, 1935, p. 13).

⁶¹ Pare să fi fost un comisionar al revistei în cazarma din București a oștirii.

⁶² G. Adrian.

* În aceste „extrase” sînt trecuți numai abonații noi care nu au figurat în listele anterioare.

Extras din lista abonaților la tomul al IV-lea

Nr. crt.	Exem plare	Tomurile primite	Numele abonaților	Locuința	Profesi a Funcția Meseria	Instituția
291	1	IV—V	Ghenadie Popescu	Sărindar	Ierodiacon	
292	1	IV—V	Dimitrie Paciurea ⁶³	Idem	Doctor chirurg	
293	1	IV—V	Grigore Alexandrescu ⁶⁴	Gorgani	Șef sec.	S.Stat.
294	1	IV	Cesar Bolliac		Procuror	Tr.Ilf.

Extras din lista abonaților la tomul al V -lea

295	1	V	Răd. Simonidi		Membru	Sf.Or.
296	1	V	Schreiber			
297	1	V	Șt. D. Greceanu		Librar	
298	1	V	C. A. Rosetti, librariu		Profesor	C.Sf. Sava
299	1	V	Vasile Maiorescu			
300	1	V	Dimitrie Berindei ⁶⁵	Podul Mogoșoaiei		
301	1	V	Grigore Suțu ⁶⁶	Mah. Colți		
302	1	V	Alexandru Borănescu		Iuncăr	Oștire
303	1	V	Nicolae Zătreanu		Iuncăr	Oștire
304	1	V	C. Roșianu ⁶⁷		Pictor	
305	1	V	Barbu Iscovescu ⁶⁸			
306	1	V	D. Kertesz		Secretar	M-rea Făișeni
307	1	V	Părintele Isaia Lăpușeanu			

⁶³ Rudă cu Bălcești; este soțul Zoiei Argintoianu, fiica Saftei (și a lui Gr. Argintoianu), sora pităresei Zinca Bălcescu.

⁶⁴ Poetul.

⁶⁵ În 1847/1848 era în vîrstă de 16 ani.

⁶⁶ Probabil fiul marelui logofăt Constantin Gr. Suțu ministrul justiției după înfrîngerea revoluției din 1848.

⁶⁷ Un Costache Roșianu era secretarul districtului Mehedinți în timpul revoluției, caracterizat de Gh. Magheru ca fiind „un adevărat republican și sacrificat cauzei“.

⁶⁸ În iulie 1848, împreună cu Montrezor, decorează sala teatrului unde urma să aibă loc reprezentația extraordinară dată în cinstea lui Suleiman-pașa.